

INTELIGENȚELE MULTIPLE

Dacă ne raportăm la TIM (teoria inteligențelor multiple), putem spune că omul se naște cu un anumit „profil” de „start” al inteligențelor multiple care îl definește – cu alte cuvinte, se naște cu un anumit nivel de dezvoltare a acestor inteligențe, iar experiențele diverse de-a lungul vieții, pot determina care dintre aceste inteligențe se dezvoltă și în ce măsură.

INTELIGENȚELE MULTIPLE ȘI INSTRUIREA DIFERENȚIATĂ

- ✘ Cadrele didactice, profesorii, educatorii pot juca, deci, un rol semnificativ în identificarea, dezvoltarea și exploatarea acestor inteligențe în contexte educaționale formale, nonformale sau informale cu scopul de a eficientiza procesul de predare-învățare-evaluare.
- ✘ Teoria inteligențelor multiple constituie o alternativă a muncii diferențiate, o strategie modernă de instruire interactivă care poate contribui la îmbunătățirea performanțelor școlare.

INDIVIDUALIZAREA ÎNVĂȚĂRII

“Individualizarea” definește acțiunea de adaptare a procesului didactic la particularitățile individuale ale elevilor.

Învățămintul modern are în vedere faptul că:

- ✘ *fiecare elev este unic și are o individualitate proprie;*
- ✘ *fiecare elev dorește să se simtă respectat;*
- ✘ *nu pretinde atitudini și comportamente similare din partea tuturor elevilor;*
- ✘ *respectă diferențele individuale;*

INDIVIDUALIZAREA ÎNVĂȚĂRII

- ✘ *incurajează diversitatea;*
- ✘ *exprimă deschis încrederea în capacitatea de schimbare pozitivă;*
- ✘ *nu face economie în aprecieri pozitive la comportamentelor elevilor;*
- ✘ *subliniază rolul stimei de sine ca premisă în dezvoltarea personală;*

INTELIGENȚELE MULTIPLE

- ✘ În accepțiunea lui H.Gardner, inteligențele reprezintă capacitatea cognitivă a individului, descrisă printr-un set de abilități, talente, deprinderi mentale pe care le deține orice persoană dezvoltată normal, ele fiind grupate în opt categorii.
 - + **Inteligența lingvistică** – capacitatea de a rezolva și dezvolta probleme cu ajutorul codului lingvistic, sensibilitate la sensul și ordinea cuvintelor.

INTELEGENTELE MULTIPLE

- ✘ **Inteligența logico-matematică** – capacitatea de a opera cu modele, categorii și relații, de a grupa, ordona și a interpreta date, capacitatea de a problematiza.
- ✘ **Inteligența spațial-vizuală** - capacitatea de a forma un model mental spațial, de a rezolva probleme prin intermediul reprezentărilor spațiale și ale imaginii, simțul orientării în spațiu, capacitatea de a citi hărți, diagrame, grafice
- ✘ **Inteligența muzicală** – capacitatea de a rezolva probleme și de a genera produse prin ritm și melodie, sensibilitate la ritm, capacitatea de a recunoaște diverse forme de expresie muzicală;

-
- + **Inteligența corporal-kinestezică** – capacitatea de a rezolva probleme și de a genera produse cu ajutorul mișcării corpului, îndemânarea în manipularea obiectelor;
 - + **Inteligența interpersonală** – capacitatea de a rezolva probleme prin interacțiunea cu ceilalți, abilitatea de a discrimina și răspunde adecvat la manifestările și dorințele celorlalți;
 - + **Inteligența intrapersonală** - capacitatea de a rezolva probleme și de a genera produse prin cunoașterea de sine, capacitatea de acces la propriile trăiri și abilitatea de a le discrimina și exprima, conștientizarea propriilor cunoștințe, abilități, dorințe.

-
- + **Inteligența naturalistă** – capacitatea de a rezolva probleme și de a dezvolta produse cu ajutorul taxonomiilor și a reprezentărilor mediului înconjurător.
 - + **Inteligența existențială** – este identificată de H. Gardner ca fiind responsabilă de cunoașterea lumii, (specifică filozofilor), însă nu s-a reușit localizarea zonei cerebrale care o activează

Aplicarea teoriei inteligențelor multiple presupune următoarele principii educaționale:

- ✘ Subiecții care învață trebuie încurajați să își cunoască și să utilizeze în învățare inteligențele cele mai potrivite structurii lor.
- ✘ Activitățile de învățare să fie proiectate în așa fel încât să implice diferite tipuri de inteligență.
- ✘ Evaluare învățării trebuie să măsoare multiple forme ale inteligenței (M., Bocoș, pag.164)

Inteligența interpersonală

Inteligența interpersonală se manifestă prin abilitatea de a forma și de a menține diverse relații. Copiii care au abilitatea de a se juca împreună, de a empatiza, de a privi lucrurile din perspectiva celuilalt, cărora le place să fie în echipă și vor să îi ajute pe cei din echipă au inteligență interpersonală.

Un copil cu inteligență interpersonală	Pentru a dezvolta la școală inteligența interpersonală
<ul style="list-style-type: none">• își dă seama cum se simt alții;• înțelege punctele de vedere ale celorlalți;• inițiază, dezvoltă și menține relații sociale cu ceilalți;• se joacă cu ceilalți;• se simte confortabil și în ipostaza de colaborare și în cea de competiție.	<ul style="list-style-type: none">• organizați cercuri sau alte modalități de încurajare a cooperării;• variați grupele;• prezentați criteriile de constituire ale grupelor, explicați modul de grupare;• învățați-i jocuri pe copii;• stabiliți împreună cu ei reguli ale grupului;• stabiliți obiectivul grupei și modul de a-l atinge.

Inteligența intrapersonală

Copiii cu inteligență intrapersonală își înțeleg propriile sentimente și emoții. Pot să se izoleze pentru a-și explora sentimentele și emoțiile. Pot fi încapățâți când li se cere să acționeze în contradicție cu propriile lor sentimente. Pot fi mai deschiși decât colegii lor atunci când li se cere să își exprime sentimentele. Uneori convesează cu un prieten imaginar căruia îi povestesc cum se simt. Pot pune întrebări de natură filozofică.

Un copil cu inteligență intrapersonală	Pentru a dezvolta la școală inteligența intrapersonală
<ul style="list-style-type: none">• este constient de propriile sale ganduri, sentimente si emotii;• gaseste modalitati de exprimare a gandurilor, sentimentelor si emotiilor sale;• poartă conversații interioare;• încearcă să înțeleagă motivațiile si comportamentele celorlalti;• este independent si motivat;• este preocupat de intrebari de natură filozofică.	<ul style="list-style-type: none">• acordați timp de gândire și de reflecție;• aveți răbdare și răspundeți la întrebările cu răspuns deschis și de natura filozofică;• găsiți cărți pe teme filozofice pentru copii si folosiți-le la clasă;• folosiți-vă de sentimentele și dorințele copiilor la activitățile tip cerc;• creați panoul dorințelor;• folosiți harta amintirilor;• folosiți cartonașe de apreciere.

Inteligența lingvistică

Copii cărora le place să scrie și să vorbească au inteligență lingvistică. Prind nuanțele din sensurile cuvintelor, ordonează corect cuvintele, identifică sunetele, ritmul și inflexiunile limbii și înțeleg capacitatea limbajului de a informa, de a convinge, de a reda stări de spirit.

Un copil cu inteligenta lingvistică	Pentru a dezvolta la școală inteligenta lingvistică a copiilor
<ul style="list-style-type: none">• învață prin ascultare, scriere, citire și discuții;• imită sau maimuțărește vocile prietenilor și familiei;• se joacă/experimentează cu cuvintele;• se descurcă mai bine decât cei de vârsta lui cu citit-scrisul și exprimarea orală;• vorbește de la vârsta mică.	<ul style="list-style-type: none">• vorbiți mai puțin și acordați timp mai mult copiilor să vorbească;• formulați sarcini care presupun schimb verbal focalizat, structurat;• organizați jocuri „spun-ce-fac” „fac-și-spun”;• folosiți cuvinte cheie și tehnici de grupare tematică a vocabularului;• folosiți scrierea ghidată (scriere cu structura dată);• explorați variatele utilizări ale limbii în scopuri diverse folosind multiple mijloace (cărți, filme, spectacole, emisiuni radio).

Inteligența logico-matematică

Copiii cu inteligență matematică și logică sunt cei care pot rezolva probleme și pot da soluții non-verbale. Le place ordonarea logică, claritatea și văd cu ușurință tiparele și conexiunile din jurul lor. Sortează jucăriile în sertar. Caută să explice cauza și efectul. Caută să găsească elemente comune, clasifică, speculează și fac predicții și încep să descopere regulile matematice și logice ale lumii în care trăim.

Un copil cu inteligență logico-matematică	Pentru a dezvolta la școală inteligența logico-matematică
<ul style="list-style-type: none">• cunoaște de mic concepte cum ar fi timp, spațiu, cantitate, număr, cauză și efect;• înțelege semnificația simbolurilor și poate să creeze simboluri;• este fascinat de tiparele din jur;• face cu plăcere activități de ordonare/aranjare;• îi place să colecționeze și să clasifice;• își aranjează obiectele din jur.	<ul style="list-style-type: none">• atrageți atenția asupra regulilor și obiceiurilor pe care le folosiți și explicați în ce scop le folosiți;• faceți activități cu numere la diverse discipline astfel încât numerele să încite;• găsiți conexiunile dintre matematică și viața de zi-cu-zi;• învățați copiii cum se alcătuiesc categoriile, clasificările, listele de priorități și cum se fac predicții;• folosiți tipare de rezolvare de probleme la diverse discipline;• stimulați interesul pentru logică, de exemplu creînd un „club de puzzle”, de „scrabble” sau de „rebus”.

Inteligența vizuală și spațială

Copiii cu inteligență vizuală și spațială bine dezvoltată vor fi capabili să creeze sau să recreeze cu ușurință imagini sau obiecte. Își amintesc cum arătau obiectele și unde le-au văzut. Pot să se imagineze sau să imagineze un obiect într-un context total diferit. Știu să ghideze (să dea îndrumări) și înțeleg indicațiile de orientare și se pot imagina urmând un anumit traseu. Își amintesc unde și-au pus lucrurile. Pot vizualiza obiectele în mișcare în spațiu tridimensional și prin spațiu și timp.

Un copil cu inteligență vizuală și spațială	Pentru a dezvolta la școală inteligența vizuală și spațială
<ul style="list-style-type: none">• învață văzând și observând• își amintește cum arată obiectele și cum sunt așezate• poate vizualiza cu ușurință scene imaginare• își amintește cum erau scrise cuvintele pe pagină• poate să vadă cum arată formele dacă sunt desfăcute sau rotite• pentru a reda literele unui cuvânt își amintește cum era scris cuvântul	<ul style="list-style-type: none">• utilizați postere de învățare și memorare expuse în sala de clasă și faceți trimiteri la ele;• schimbați cu regularitate imaginile expuse;• adăugați materialelor scrise și orale tehnici de înțelegere vizuală cum sunt hărți, diagrame, reprezentări schematice, grafice cu adnotări, postere;• aduceți planșe și mulaje și utilizați-le în lecție• deveniți prin mișcările pe care le faceți un suport vizual care stimulează învățarea captând atenția prin gesturi, mișcări expresive.

Inteligența kinestetică

Copiii având inteligență kinestetică vor da dovadă de dexteritate de la o vârstă fragedă. Își mișcă cu ușurință propriul corp sau alte obiecte cu ajutorul unor manevre complicate. Umblă de mici și au dexteritate în mânuirea jucăriilor. Își coordonează simultan mișcările în partea dreaptă și stângă a corpului. Pot fi agitați în clasă. Aspectul fizic poate fi robust – aleargă, se cațără, lovesc mingea, se leagănă. Memoria le va fi ajutată de activități care implică mișcare.

Un copil cu inteligență vizuală și spațială	Pentru a dezvolta la școală inteligența vizuală și spațială
<ul style="list-style-type: none">• învață făcând• are dexteritate în activități motorii care presupun mișcări ample și de finețe• își amintește mai bine ce s-a făcut decât ce s-a spus sau văzut• este interesat în a-și îmbunătăți performanțele fizice• dă dovadă de creativitate în construire, mișcare și expresie fizică• are coordonare bună, simț al mișcării, ritmic, echilibru și dexteritate.	<ul style="list-style-type: none">• Includeți activități practice zilnic;• Fixați învățarea prin mișcare, joc de rol, simulări și activități practice;• Exersați abilități care implică dexteritate fizică și relaxează creierul;• Includeți scurte activități fizice ca pauze de efort intelectual;• Învățați copiii jocuri de exterior și jucați-le.

Inteligența muzicală

Copiii cu inteligență muzicală observă modele de sunete și sesizează diferențele de la vârstă mică. Tonalități, ritmuri și melodii le rămân în minte. Vor fi atrași de orice activitate legată de muzicalitate, vor avea talent la instrumente muzicale de mici. Vor dori să asculte muzică în orice împrejurare.

Un copil cu inteligență muzicală	Pentru a dezvolta la școală inteligența muzicală
<ul style="list-style-type: none">• improvizează și experimentează cu plăcere cu sunete și sonorități;• sesizează și reacționează la stările de spirit rediate în muzică;• au simț ritmic și reacționează artistic la muzică;• sunt interesați să afle informații despre muzică și își creează preferințe și categorii;• țin minte melodii și cântece.	<ul style="list-style-type: none">• utilizați muzică pentru a delimita timpul de îndeplinire al unei sarcini, marcând începutul și sfârșitul, alegeți o temă muzicală pentru schimbarea stării - dinamică, reflexivă, relaxantă, energizantă;• folosiți muzică pentru a ajuta memorarea conținutului;• folosiți ritmuri pentru a-i învăța să identifice schimbările de înălțime, variație și modulare a sunetelor;• stimulați interesul în diferite modalități de a produce muzică și de a gusta muzica;• creați ocazii de a trăi experiențe muzicale ca activități participative la nivelul clasei.

Inteligența naturalistă

Copiii cărora le place să fie afară și sunt curioși să găsească modele și legături în natură au inteligență naturalistă. Acești copii manifestă uimire față de și afinitate cu mediul înconjurător. Această manifestare poate fi legată de mediul imediat – parcul, malul râului, curtea școlii sau legată de spații deschise mai vaste. Acest tip de inteligență se manifestă prin observarea detaliilor, curiozitatea față de speciile observate, speculații legate de existența diferitelor specii.

Un copil cu inteligență naturalistă	Pentru a dezvolta la școală inteligența naturalistă
<ul style="list-style-type: none">• este sensibil la armonia și disarmonia din mediul înconjurător;• vede tiparele relațiilor dintre și în cadrul speciilor;• observă legătura dintre mediu, schimbare și timp (anotimp);• se simte bine în orice mediu natural;• îi plac și îl interesează tot soiul de creaturi;• îl preocupă efectele acțiunilor omului asupra mediului.	<ul style="list-style-type: none">• vizitați cu copiii locuri din mediul înconjurător;• responsabilizați copiii față de mediu prin crearea unui loc în clasă sau școală pe care să îl întrețină (îngrijească);• studiați impactul omului asupra mediului în termeni de cauză și efect;• desfășurați activități de numărare și observare a speciilor;• fiți un model de comportament responsabil în mediul social și natural în școală și în afara școlii.

TIP DE INTELIGENȚĂ DOMINANT	ACȚIUNI / SARCINI
Verbală / lingvistică	a citi, a scrie, a vorbi, a cere, a explica, a informa, a transmite, a raporta, a articula, a adresa, a conferi, a cere, a povesti, a lectura, a prezenta, a anunța, a dezbate, a discuta, a conversa, a recita, a cita, a descrie, a clarifica.
Logico-matematică	a rezolva, a întreba, a formula ipoteze, a teoretiza, a examina, a investiga, a experimenta, a analiza, a deduce, a dovedi, a verifica, a descifra, a determina, a prezice, a estima, a măsura, a calcula, a cuantifica, a simplifica
Vizuală	a observa, a simboliza, a trage, a schița, a proiecta, a ilustra, a vopsi, a colora, a contura, a rearanja, a aranja, a rearanja, a inventa, a crea, a concepe, a inova, a imagina, a vizualiza, a desena, a prezenta vizual (ex. prezentare powerpoint)

TIP DE INTELIGENȚĂ DOMINANT

Kinestezi că	a construi, a ridica, a asambla, a face, a fabrica, a structura, a imita, a juca un rol, a efectua, a merge, a alerga, a sări, a dansa, a colecta, a aduna, a compila, a modela, a formata, a duplica, a diseca, a exersa, a muta, a transporta.
Muzicală	a asculta, a auzi, a deduce, a nota, a recepta un model, a cânta, a bate, a repeta, a replica, a reproduce, a copia, a imita, a mima, a compune, a armoniza, a orchestra, a rezona.
Intraperso nală	a exprima, a implica, a sprijini, a promova, a consilia, a încuraja, a justifica, a raționaliza, a caracteriza, a apăra, a valida, a reabilita, a evalua, a judeca, a provoca, a studia, a realiza un sondaj.

TIP DE INTELIGENȚĂ DOMINANT	ACȚIUNI / SARCINI
Interpersonală	a partaja/împărtăși, a coordona, a ghida, a direcționa, a ajuta, a media, a gestiona, a conduce, a colabora, a coopera, a intervieva, a influența, a convinge, a realiza un compromis, a realiza un joc de rol, a improviza, a arbitra, a concilia.
Naturalistă	a sorta, a organiza, a clasifica, a compara, a contrasta, a diferenția, a separa, a detalia, a alinia, a ordona, a aranja, a secvențializa, a inventaria, a cataloga, a grupa, a îndosaria, a indexa, a consemna, a crea grafice.
Existențială	a reflecta, a contempla, a delibera, a cugeta, a rezuma, a sintetiza, a asocia, a relaționa aspecte, întreba. a recapitula, a încapsula, a elabora, a aprecia, a evalua, a critica, a specula, a explora, a visa,

Prin urmare, Gardner (1983) accentuează faptul că, și evaluarea trebuie să fie adaptată cerințelor modelului TIM, în sensul că, evaluarea tradițională vizează doar inteligența lingvistică și cea logico-matematică, iar preocupările noastre ar trebui să vizeze modalitățile alternative de evaluare